

КОНТРАКТНА ТЕОРІЯ ОБЛІКУ ЯК НОВИЙ НАПРЯМ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Однією із найважливіших функцій, яку на сьогодні виконує бухгалтерський облік в суспільстві, є розподіл ресурсів в національній економіці, що передбачає надання сигналів користувачам фінансової звітності про доцільність інвестування і кредитування тих підприємств, які мають найбільш прийнятні для інвестора або позичальника фінансові показники. Обґрунтувати сутність розподілу капіталу в умовах зростання і зміни запитів користувачів облікової інформації на сьогодні спроможна контрактна теорія, яка дозволяє:

- пояснити причини виникнення і значення для забезпечення ефективності контрактних взаємовідносин значної кількості інструментів, які тривалий час використовуються в обліковій практиці (консерватизм, суттєвість тощо);

- використовуватись для здійснення еволюційного аналізу системи облікових стандартів, які постійно змінюються під впливом різних інституційних факторів;

- обґрунтувати теоретичні аспекти здійснення професійного судження бухгалтера та політику формування фінансової звітності менеджментом;

- розглянути проблему ефективності функціонування діяльності підприємства крізь призму ефективності контрактних взаємовідносин.

На сьогодні розвиток наукових досліджень в сфері контрактної теорії обліку відбувається шляхом вивчення особливостей впливу окремих аспектів застосування професійного судження (особливо при виборі методів оцінки) в розрізі об'єктів обліку (основних засобів, нематеріальних активів, гудвілу, довгострокових зобов'язань тощо) на контрактні витрати. Її подальше широке застосування в системі бухгалтерського обліку дозволяє одержати наступні наукові результати:

- предметом бухгалтерського обліку є сукупність контрактних відносин, що виникають між суб'єктами всередині фірми та між фірмами;

- однією з функцій бухгалтерського обліку в світлі контрактної теорії є вимірювання використовуваних агентом ресурсів та окреслення його прав і обов'язків, надання інформації принципалу про виконання агентом контракту, забезпечення потенційних агентів обліковою інформацією для підтримки ліквідності ринку робочої сили, а також формування облікової інформаційної бази для здійснення інформаційної підтримки ведення переговорів та укладення і реалізації контрактів;

- система бухгалтерського обліку згідно теорії контрактів відіграє подвійну роль, з одного боку, виступаючи інформаційним забезпеченням управління контрактним процесом, а з іншого, побудова облікової системи підприємства є результатом контрактної взаємодії. Відповідно, наявні на сьогодні методи і способи ведення обліку, реалізовані в національних облікових стандартах, є результатом еволюційного процесу, і вони є ефективним інструментом забезпечення контрактної взаємодії;

- зміна облікових стандартів впливає на ефективність контрактної взаємодії, частково змінюючи правила гри. І навпаки, з метою підвищення ефективності контрактних взаємовідносин необхідним є внесення змін в існуючі облікові правила, реалізовані в системі облікових стандартів;

- агрегація показників бухгалтерської звітності, які використовуються в якості показників ефективності діяльності агентів, є доцільною у тому випадку, якщо вона забезпечує зменшення контрактних витрат.

Розвиток контрактної теорії бухгалтерського обліку поступово змінює розуміння сутності бухгалтерського обліку як окремого соціально-економічного інституту, дозволяючи підняти інституційні облікові дослідження на новий якісний рівень та сприятиме подальшому удосконаленню облікової практики. Наявність теоретичних напрацювань в сфері контрактної теорії бухгалтерського обліку дозволяє обґрунтувати теоретичні передумови щодо ролі бухгалтерського обліку в процесі розробки та забезпечення реалізації контрактів, з яких складається фірма.